

Co jsou lékové interakce, vzájemné interakce mezi léky

 Interakční akademie
DrugAgency, a.s.

10. ledna 2022
PharmDr. Josef Suchopár

Na úvod

„Většina lidí neumírá na své nemoci, ale na své léky.“

Molière

Definice lékových interakcí

Změna očekávaných vlastností léčiva způsobená jiným léčivem, potravou nebo jejími složkami, dietou, nápojem nebo doplňkem stravy.

Důsledkem může být:

- **zvýšení nebo snížení (ztráta) účinku**
- **zvýšení nebo snížení výskytu nežádoucích účinků**
- **jiné změny v účinku (reverzní efekt)**
- **neočekávaná toxicita**
- **poškození zdraví nebo smrt**

Co je horší?

Nemoc

- akutní
- chronická
- polymorbidita

Příklady: neléčený diabetes vede ke vzniku akutních a později chronických komplikací, což zkracuje život a zhoršuje jeho kvalitu...

Užívání léků

- limit pro lékaře 7 léků, při předpisu 8. nebo dalšího by měl zkontrolovat pacientovu medikaci

Příklady: některé léky užívané při diabetu vyvolávají nežádoucí účinky, některé zhoršují (jinak) kvalitu života, některé mohou dokonce zkracovat život

Rozdělení lékových interakcí

Duplicity podání

Interakce jsou dvojího druhu

a) Farmakodynamické (70 %), změna osudu

- aditivní účinek (součet účinků)
- antagonistický účinek (opačný účinek)
- synergický účinek (vystupňování účinku)
- různé toxicity (zvýšení výskytu nežádoucích účinků)

b) Farmakokinetické (30 %), změna účinku

- při transportu
- při metabolismu

Co je významné?

Duplicity

Interakce lék-lék

Interakce lék-nemoc

Interakce lék-kouření

Interakce lék-potrava

Interakce lék-nápoj

Interakce lék-rostlinná medicína

Interakce lék- doplněk stravy

duplicity

Jaký může mít léková interakce význam

D Duplicita

- a) duplicita 1. typu**
- b) duplicita 2. typu**

Duplicity

Předpis dvou léků, které obsahují STEJNOU účinnou látku

Duplicita **1.** typu

např. Brufen a Ibalgin

Utajená duplicita

složený a jeden další přípravek oba obsahují tutéž látku

Falešná duplicita oba léky jsou na jednom receptu, ale nemají se užívat zároveň

Předpis dvou léků, které obsahují PODOBNOU účinnou látku

Duplicita **2.** typu

např. Brufen a Voltaren

- hrozí předávkování
- výskyt toxicity
- kombinace nemá smysl
- farmaceutické firmy takové kombinace obecně nedoporučují pro výše uvedená rizika

Prevalence duplicit v ČR

www.znamsveleky.cz

6/2014-2/2015, celkem 19 680 dotazů

z toho 2 293 duplicit (11,65 %)

kardiovaskulární léky	837	36,5 %
muskuloskeletální léky	522	22,8 %
centrálně působící léky	393	17,1 %

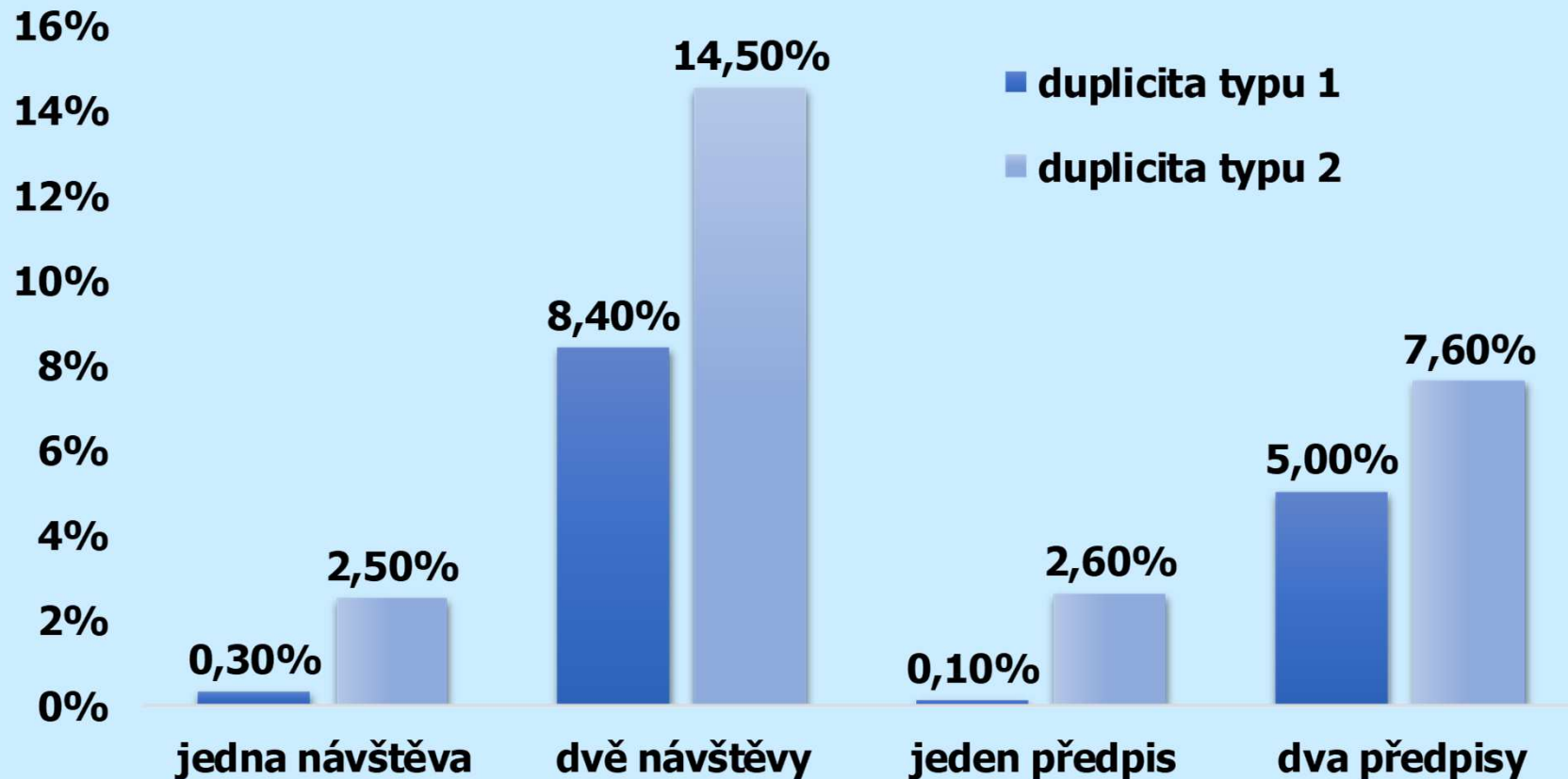
Duplicity různých statinů

(nikoli stejných molekul)

	Královéhradecký kraj		Středočeský kraj	
	celkem	týž lékař a den	celkem	týž lékař a den
případy duplicit	199	50	345	73
počty pacientů s duplicitou	181	46	320	71
počty lékařů s duplicitou	114	41	211	64
počty pacientů se statiny	49 288		85 589	
podíl pacientů s duplicitou	0,37 %	0,09 %	0,37 %	0,08 %

Zdroj: Analýza lékových interakcí a duplicit pro VZP ČR, Infopharm, a.s., 2011

Prevalence duplicit v Korey

Zdroj: Kim DS et al: Therapeutic duplicate prescribing in Korean ambulatory care settings using the National Health Insurance claim data. Int J Clin Pharm 2015; 37: 76-85

Co může způsobit duplicita?

někdy téměř nic (krom toho, že je zbytečná)

Zvýšení výskytu nežádoucích účinků

Vznik toxicity

- **poškození ledvin**
- **poškození jater**

Zvýšení rizika úmrtí

Jak poznat duplicitu?

Informace v příbalovém letáku

Musím znát léky, které užívám

Lékař i lékárník se mohou splést

Důvěra nesmí být slepá

**Při nejistotě konzultace s lékárníkem nebo
lékařem**

Jak poznat duplicitu?

Složení léku

Příbalová informace: informace pro pacienta

Helicid 20 mg enterosolventní tvrdé tobolky
omeprazolum

Příbalová informace: Informace pro uživatele

Ortanol 20 mg enterosolventní tvrdé tobolky
omeprazolum

Jednoduché, jedná se o duplicitu 1. typu

Jak poznat duplicitu?

Složení léku

Příbalová informace: informace pro pacienta

Helicid 20 mg enterosolventní tvrdé tobolky
omeprazolum

Příbalová informace: informace pro uživatele

Nolpaza 20 mg enterosolventní tablety
pantoprazolum

Na první pohled nepoznám, ale jedná se o duplicitu 2. typu

Jak poznat duplicitu 2. typu?

Použití léku (je třeba znát na co lék užívám)

1. Co je přípravek Helicid a k čemu se používá

Přípravek Helicid obsahuje léčivou látku omeprazol. Omeprazol patří do skupiny léčiv nazývaných „inhibitory protonové pumpy“. Účinkují tak, že snižují množství kyseliny, která se tvoří ve Vašem žaludku.

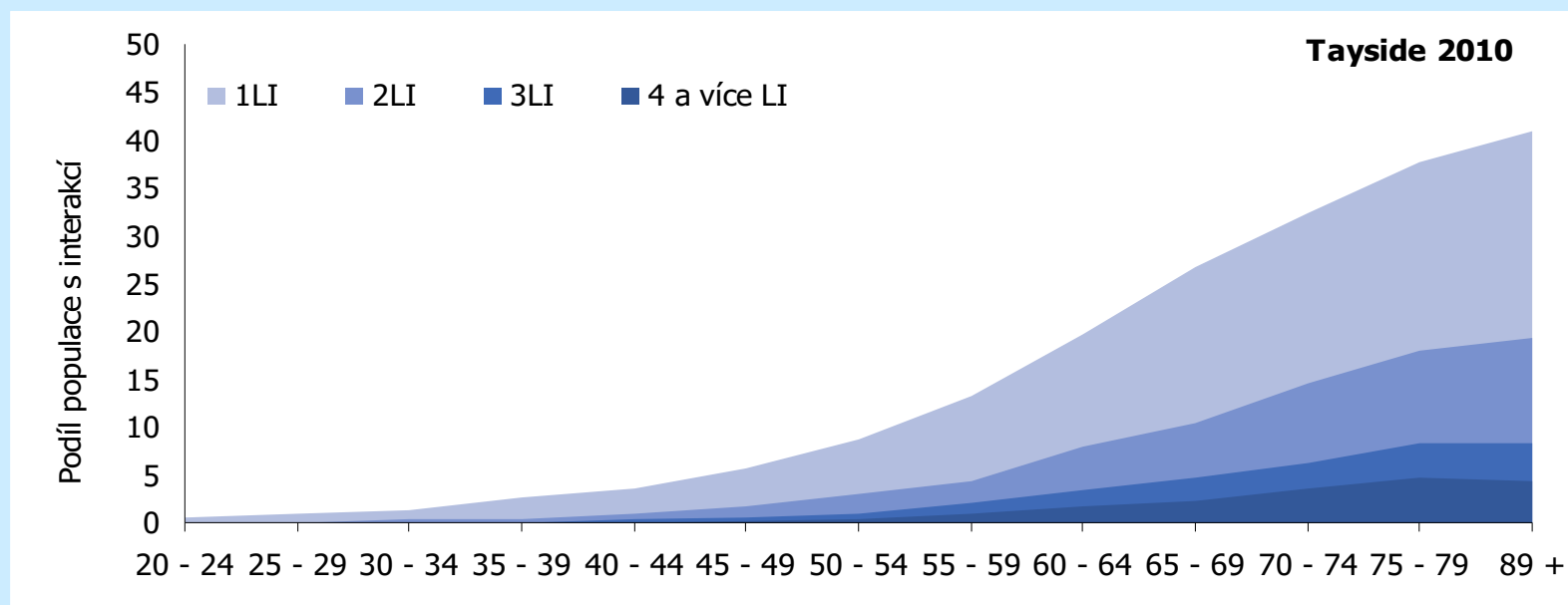
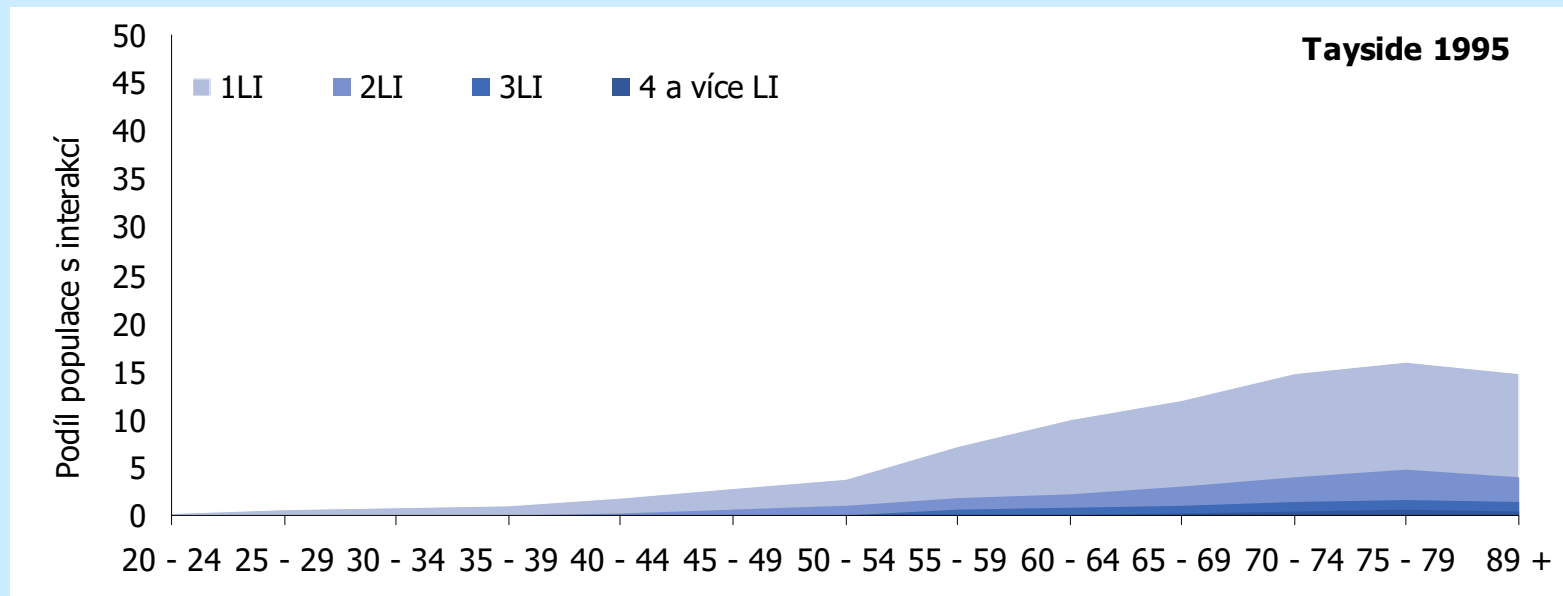
1. Co je přípravek Nolpaza a k čemu se používá

Přípravek Nolpaza je selektivní inhibitor protonové pumpy, lék snižující tvorbu kyseliny v žaludku. Používá se k léčbě onemocnění souvisejících s kyselostí žaludku a střev.

**Léky patří do stejné skupiny, účinkují stejně,
při nejistotě se zeptám lékárníka**

lékové interakce

Zdroj: Guthrie B et al: The rising tide of polypharmacy and drug-drug interactions: population database analysis 1995–2010. BMC Medicine 2015; 13: 74

farmakodynamické lékové interakce

anticholinergika

Anticholinergika

(léky s anticholinergním účinkem)

Anticholinergní účinek spočívá v blokádě acetylcholinu, buď v mozku nebo jinde v těle. Podle toho se projevuje různými nepříznivými projevy

Hlavní projevy jsou

- **zhoršení paměti a rozvoj demence**
- **sucho v ústech, zástava pocení,**
- **zvýšení tělesné teploty**
- **rozšíření zornic, dvojité vidění**
- **zvýšení tepové frekvence**
- **zadržení moči**
- **zpomalení pohybu střev**

Anticholinergika

(léky s anticholinergním účinkem)

DrugAgency anticholinergika člení do tří kategorií:

silná – celkem 25 léčivých látek

(např. propiverin, solifenacin, darifenacin, klozapin, amitriptylin a další TCA, promethazin)

střední – celkem 7 léčivých látek

(např. karbamazepin, paroxetin, amantadin, dosulepin, pethidin)

slabá – celkem 21 léčivých látek

(např. ranitidin, tramadol, maprotilin, oxykodon, haloperidol, risperidon, kodein)

Anticholinergika

(mírný kognitivní deficit)

2,73násobné zhoršení kognitivního deficitu (např. paměti), při užívání tří ACh léků

V retrospektivní studii u 4.197 pacientů (Cai et al, 2013) byla prokázána přímá úměra mezi stupněm zátěže léčivy s anticholinergním působením a vznikem mírného kognitivního deficitu (mild cognitive impairment).

Riziko vzniku mírného kognitivního deficitu činilo 2,73 (1,27-5,87 na 95% hladině spolehlivosti) u pacientů užívajících tři a více léčivých látek s anticholinergním působením oproti pacientům bez anticholinergní medikace.

Anticholinergika

(demence)

1,54násobné zvýšení rizika demence po podání 1 095 dávek ACh léků

V prospektivní studii u 3.434 pacientů (Gray et al, 2015) ve věku > 65 let po dobu 7,3 roku byl sledován výskyt demence. Ta vznikla u 23 % pacientů (u 80 % se jednalo o demenci Alzheimerova typu).

U pacientů, kteří v minulosti požili více než 1 095 standardizovaných dávek léčiv s anticholinergním působením, bylo riziko vzniku demence 1,54krát vyšší (1,21-1,96 na 95 % hladině spolehlivosti) než u pacientů, kteří léky s anticholinergním působením neužívali.

Anticholinergika

(pneumonie)

**1,36násobné (1 lék), respektive
2,68násobné (2 léky) zvýšení rizika zápalu
plic při užívání ACh léků**

**Analýzou 12 442 případů pacientů s Alzheimerovou
chorobou bylo zjištěno zvýšení rizika pneumonie
při užívání anticholinergik:**

1,36 (1,29-1,43 na 95% hladině spolehlivosti)

po přidání druhého anticholinergika:

2,68 (2,15-3,34 na 95% hladině spolehlivosti)

Anticholinergika

(ztráta soběstačnosti)

1,42násobné riziko ztráty soběstačnosti při užívání ACh léků

Ve skupině seniorů bez kognitivního deficitu (n=691), s mírným kognitivním deficitem (n=541) nebo Alzheimerovou chorobou (n=1127) užívalo anticholinergika 15,9 % jedinců.

Užívání anticholinergik zvýšilo riziko ztráty soběstačnosti v běžných denních aktivitách 1,42 (1,10-1,83 na 95% hladině spolehlivosti; p=0,006)

Anticholinergika

(doporučení)

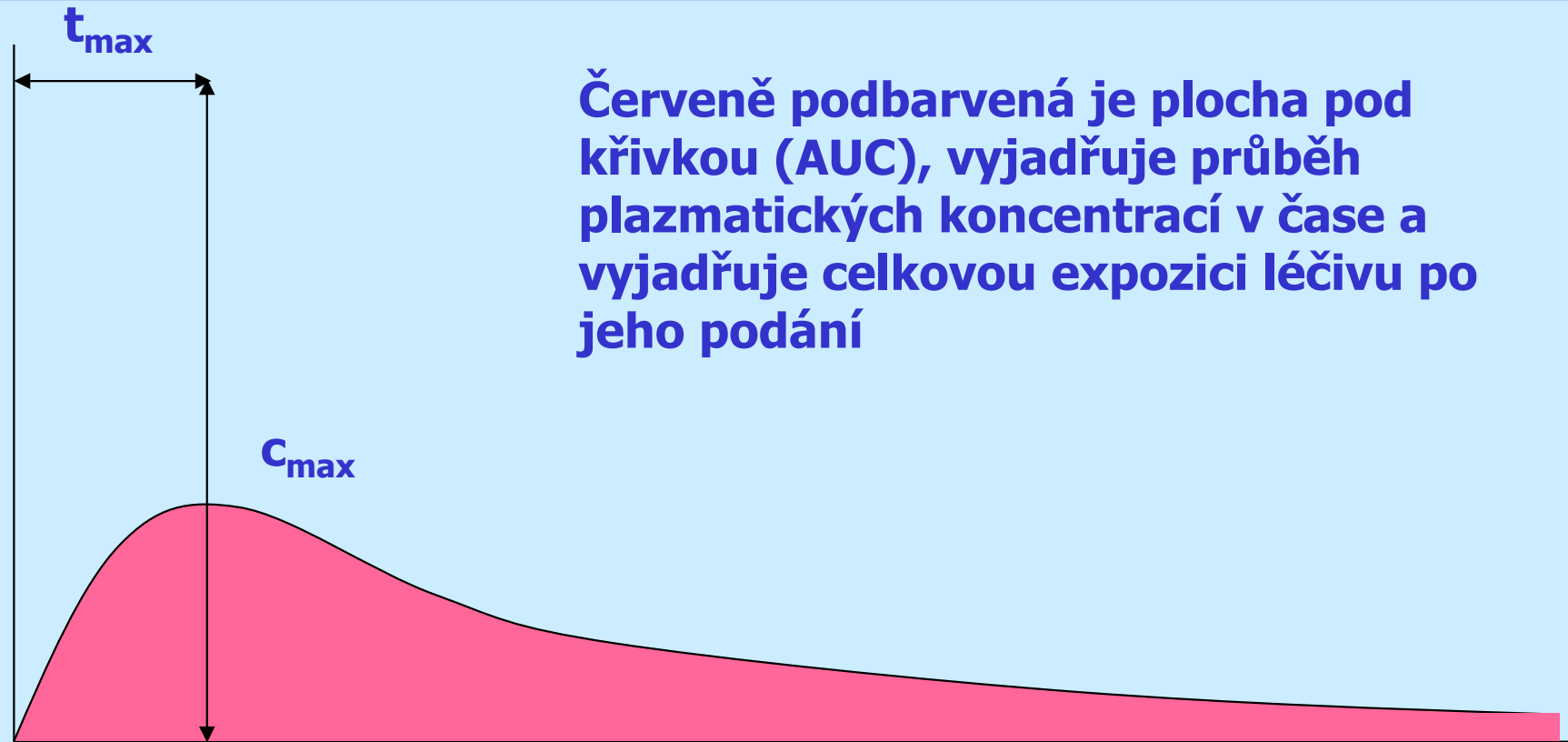
Doporučení americké urogynekologické společnosti

Vzhledem k dostupným důkazům, které prokázaly významné souvislosti mezi užíváním anticholinergních léků a zvýšeným rizikem kognitivního poškození a demence, by poskytovatelé měli pacienty poučit o souvisejících rizicích, předepsat nejnižší účinnou dávku a zvážit alternativní léky u rizikových pacientů.

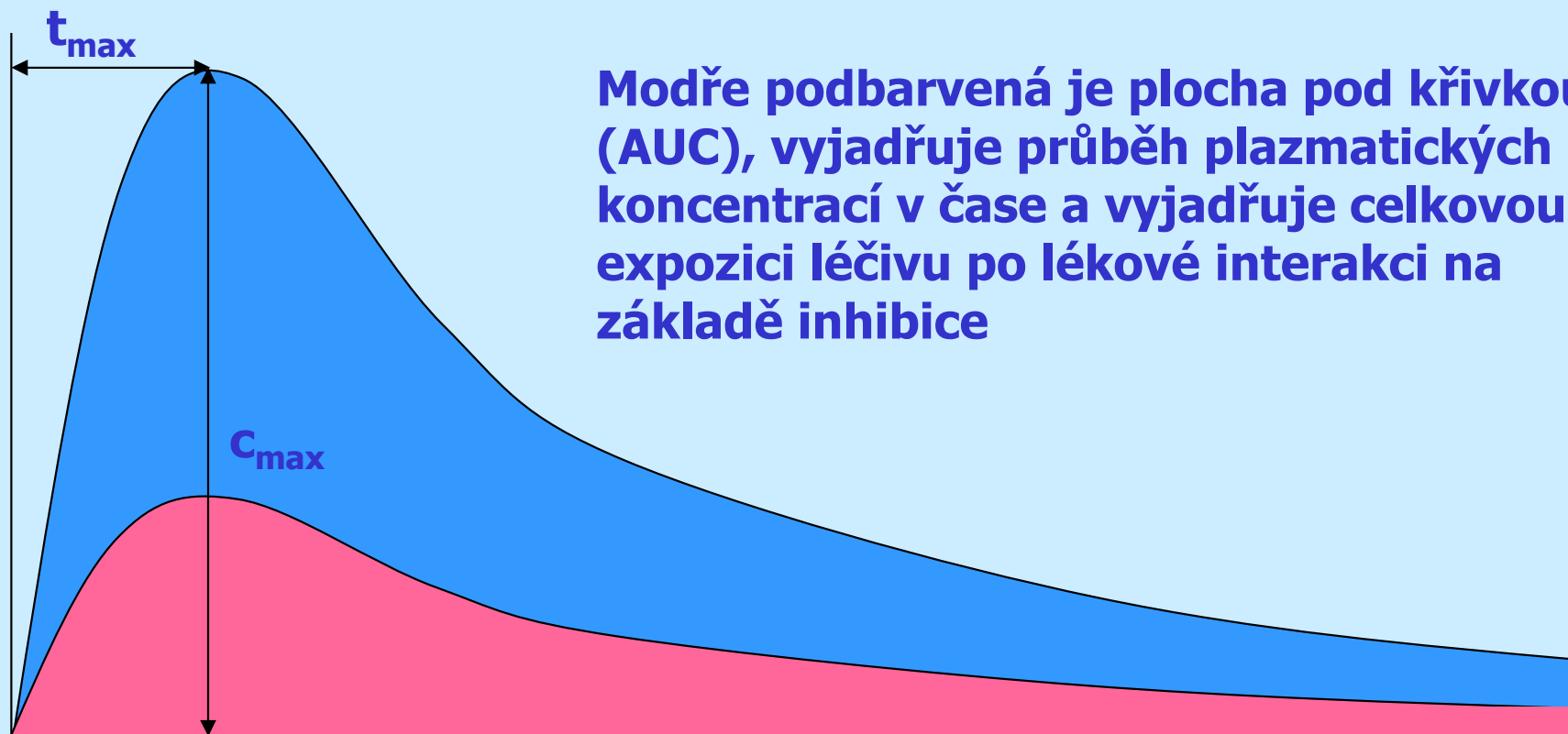

farmakokinetické interakce

Expozice léku

Expozice léku při lékové interakci

kasuistika

pacient, 82 let

**vysoký krevní tlak s miháním srdečních síní
(fibrilace)**

BMI: 30,8 kg/m²

funkce ledvin: 62 ml/min/1,73 m²

**pozitivita COVID-19, prudké zhoršení stavu,
hospitalizace**

Terapie při přijetí:

- **antihypertenziva**
- **apixaban 5 mg 2krát denně („ředění krve“)**

pacient, 82 let

**z důvodu zhoršení stavu zahájeno podávání
kombinace lopinavir/ritonavir (Kaletra®)
osvícená klinická farmaceutka doporučuje sledování
krevních hladin apixabanu s výsledkem:**

C_{through} nejprve + 77 %, poté až + 491 %

$t_{1/2}$ se prodloužil z 12 hodin na 54 hodin !

pacient, 82 let

podávání apixabanu ukončeno

za 24 hodin zahájena aplikace LMWH

**dle guidellines správně, ale příliš brzy vzhledem ke
konkrétní situaci, aplikace LMWH proto
ukončena**

další významné zhoršení funkce ledvin

**bylo nezbytné podání aktivního uhlí k urychlení
eliminace apixabanu**

snížení dávky kombinace lopinavir/ritonavir

podávání kombinace lopinavir/ritonavir ukončeno

pacient, 82 let

**pacient měl štěstí po dalších 16 dnech hospitalizace
byl propuštěn do domácího ošetřování**

bylo to všechno nutné?

podle stupně poznání 2021 NE

**apixaban je substrát CYP3A4 a P-glykoproteinu
lopinavir i ritonavir jsou silné inhibitory CYP3A4 a
středně silné inhibitory P-glykoproteinu
dávky apixabanu mají být sníženy při poruše funkce
ledvin u pacientů starších 80 let
těžký průběh infekce COVID-19 je spojen s tzv.
cytokinovou bouří
akutní zánět vede ke snížení míry a rychlosti
metabolizace a transportu léků**

→ že dojde k lékové interakci bylo jasné od začátku

léková interakce

V souvislosti s COVID-19 léková interakce popsána již v roce 2020 při pandemii v Cremoně

Průměrné nárůsty c_{through} činily:

apixaban	231 %
dabigatran	309 %
edoxaban	419 %
rivaroxaban	1 769 %

→ jsme nepoučitelní nebo nám chybí informace

sdělení výrobce

Užívání přípravku Eliquis se nedoporučuje u pacientů, kteří současně systémově užívají silné inhibitory CYP3A4 a P-gp, jakými jsou azolová antimykotika (například ketokonazol, itrakonazol, vorikonazol a posakonazol) a inhibitory HIV proteázy (např. ritonavir).

lék	lopinavir	darunavir	ritonavir
apixaban	nedoporučeno	nedoporučeno	nedoporučeno
dabigatran	nedoporučeno	nedoporučeno	nedoporučeno
edoxaban	↓ dávky	↓ dávky	↓ dávky
rivaroxaban	nedoporučeno	nedoporučeno	nedoporučeno

mechanismy ovlivnění transportu léků

Transportéry ve střevě

léky se v těle transportují pomocí speciálních transportních systémů

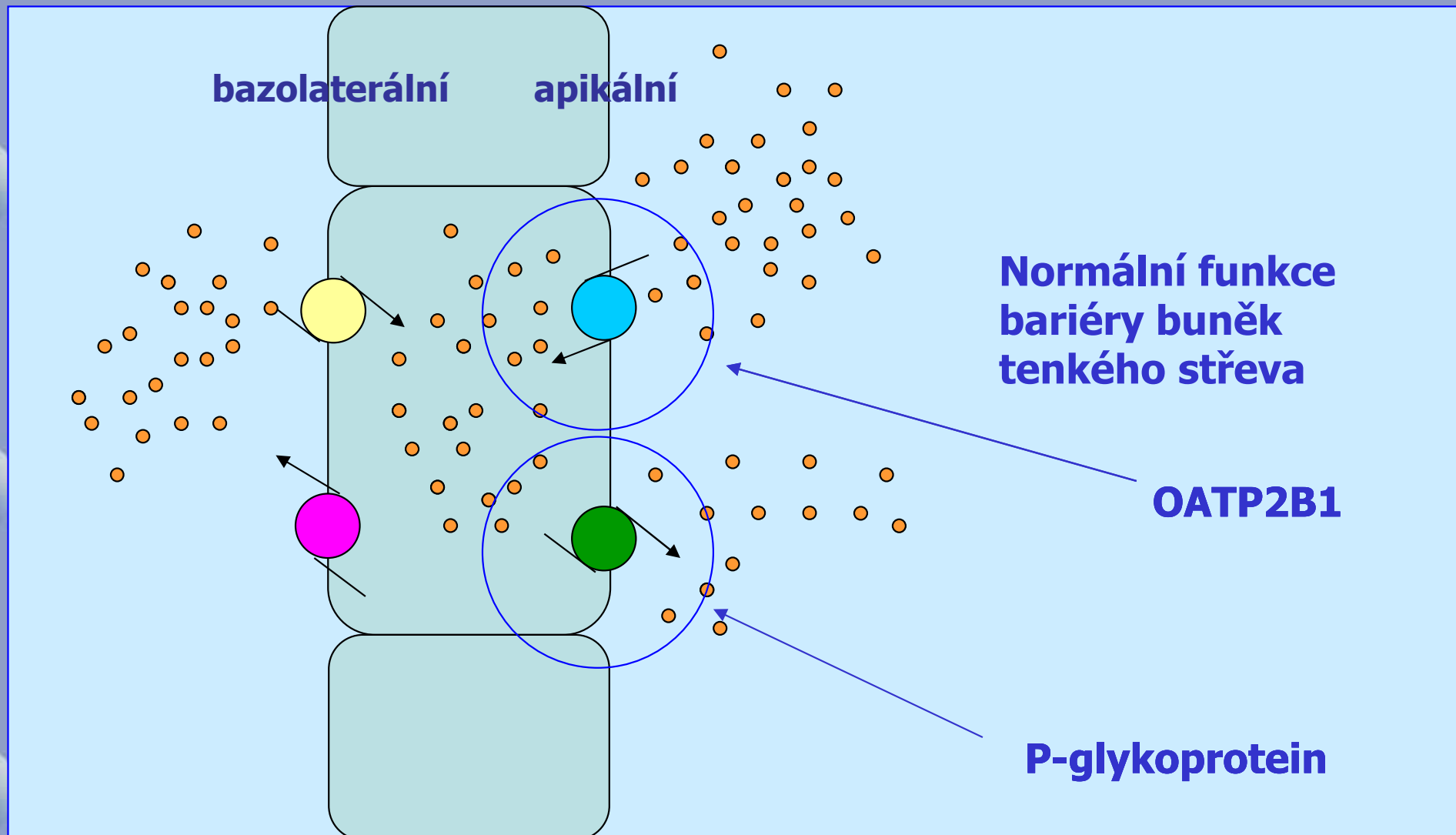
Co z toho vyplývá?

Významné riziko lékových interakcí při vstřebávání jiných léků podaných perorálně.

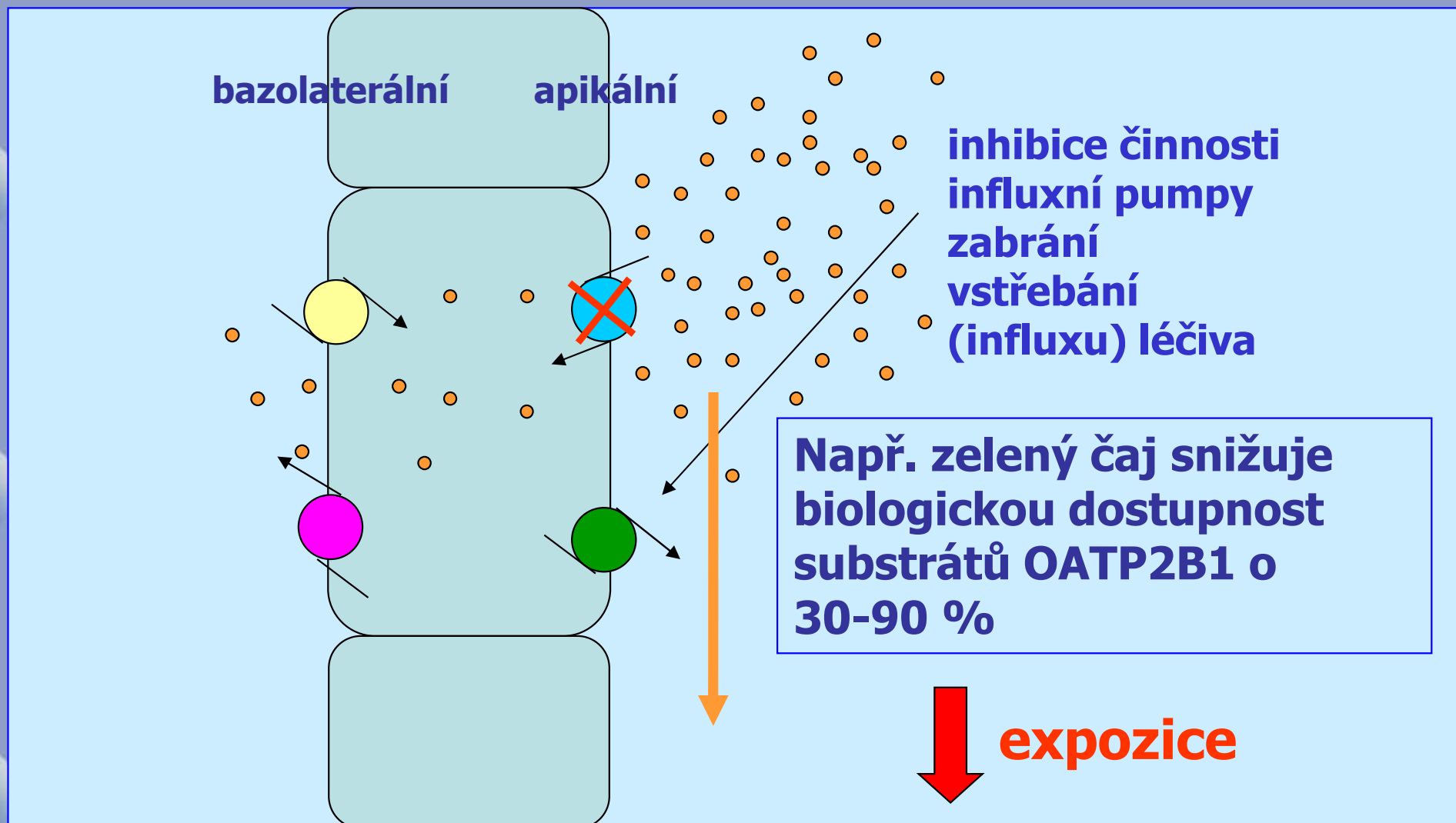
Významné riziko lékových interakcí při vylučování léků ledvinami nebo játry.

Významné riziko lékových interakcí při průniku léků do mozku.

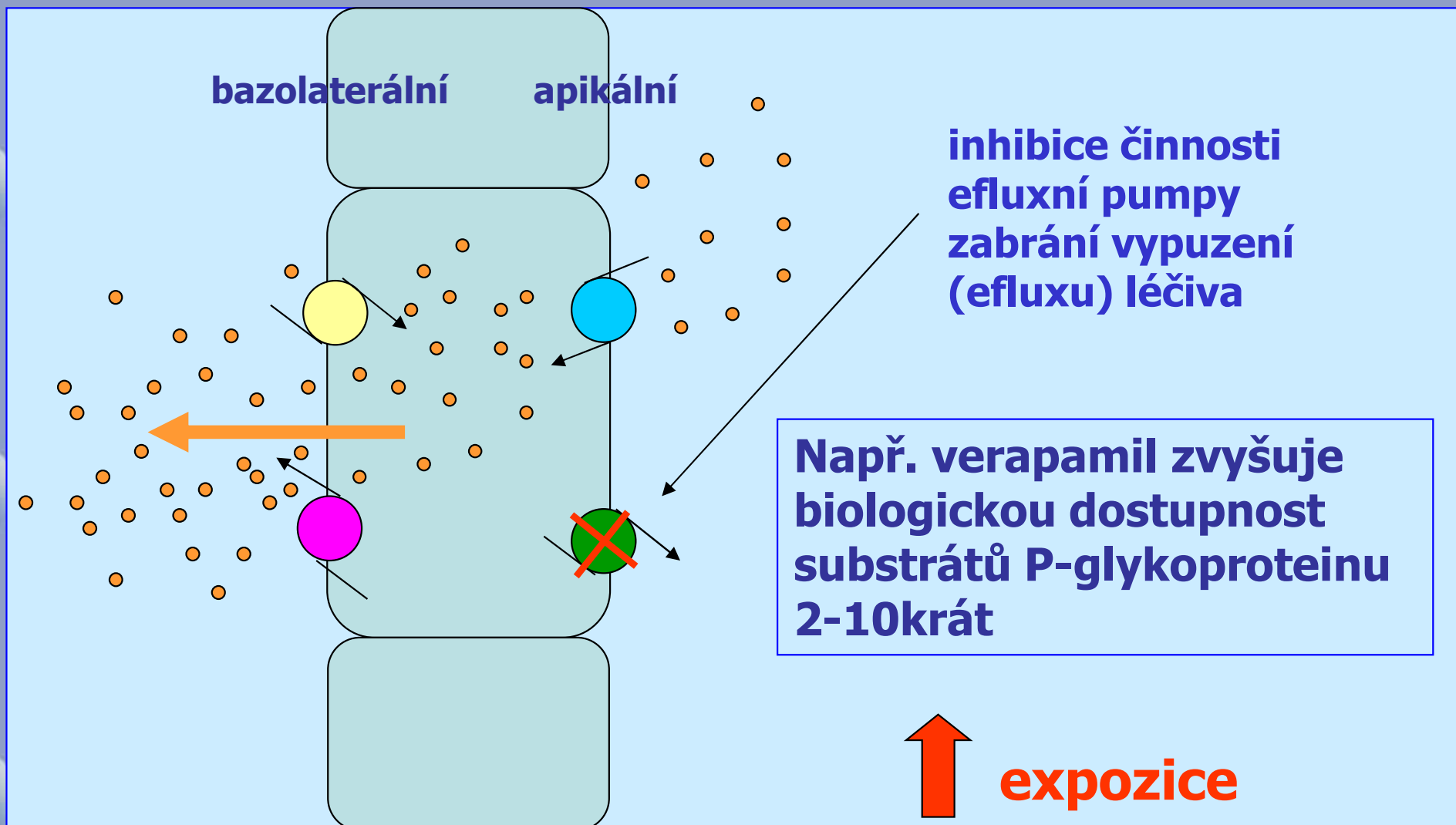
Transport léků ve střevě

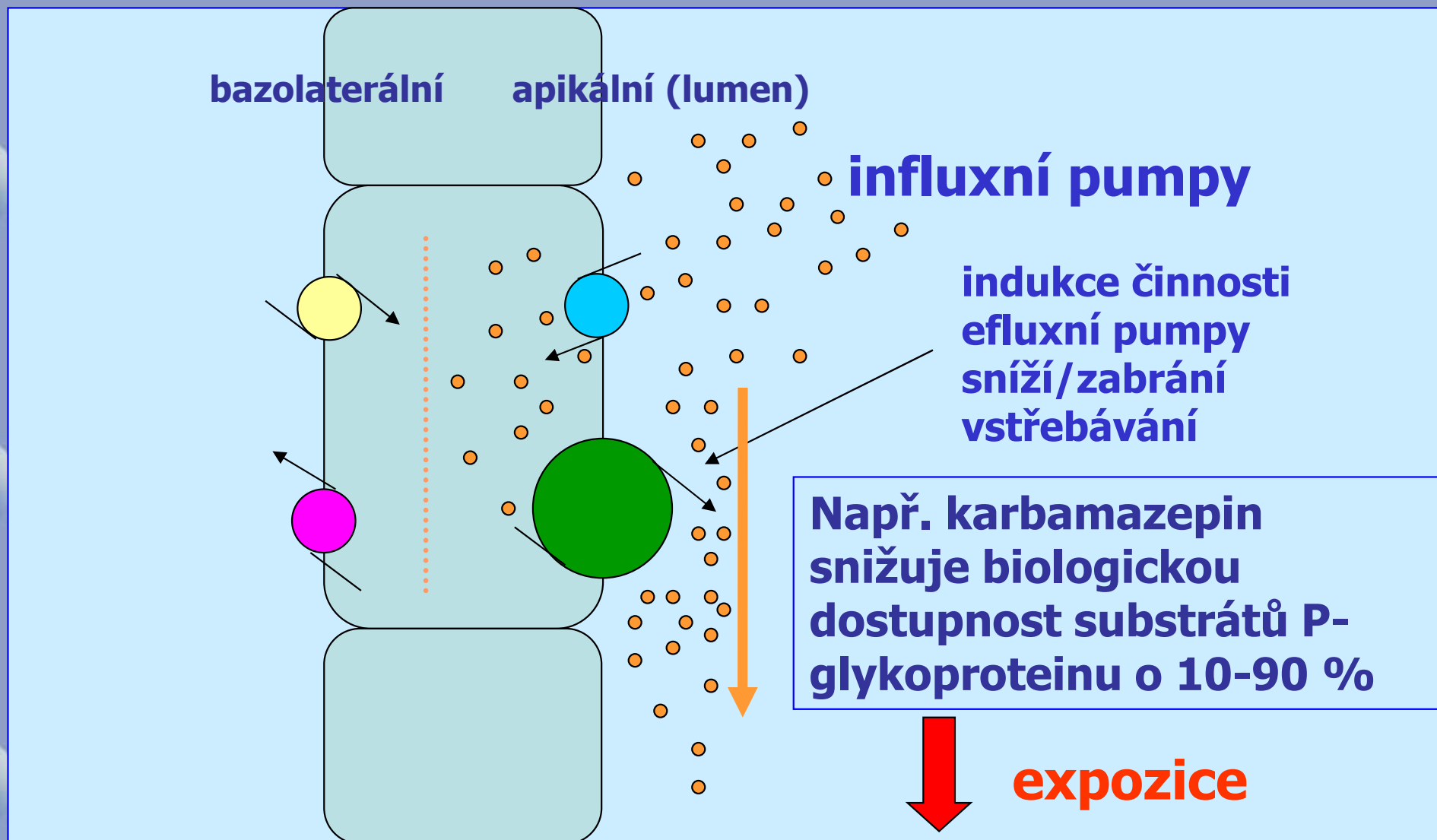
Interakce na úrovni transportu

Interakce na úrovni transportu

Interakce na úrovni transportu

Transportéry v játrech

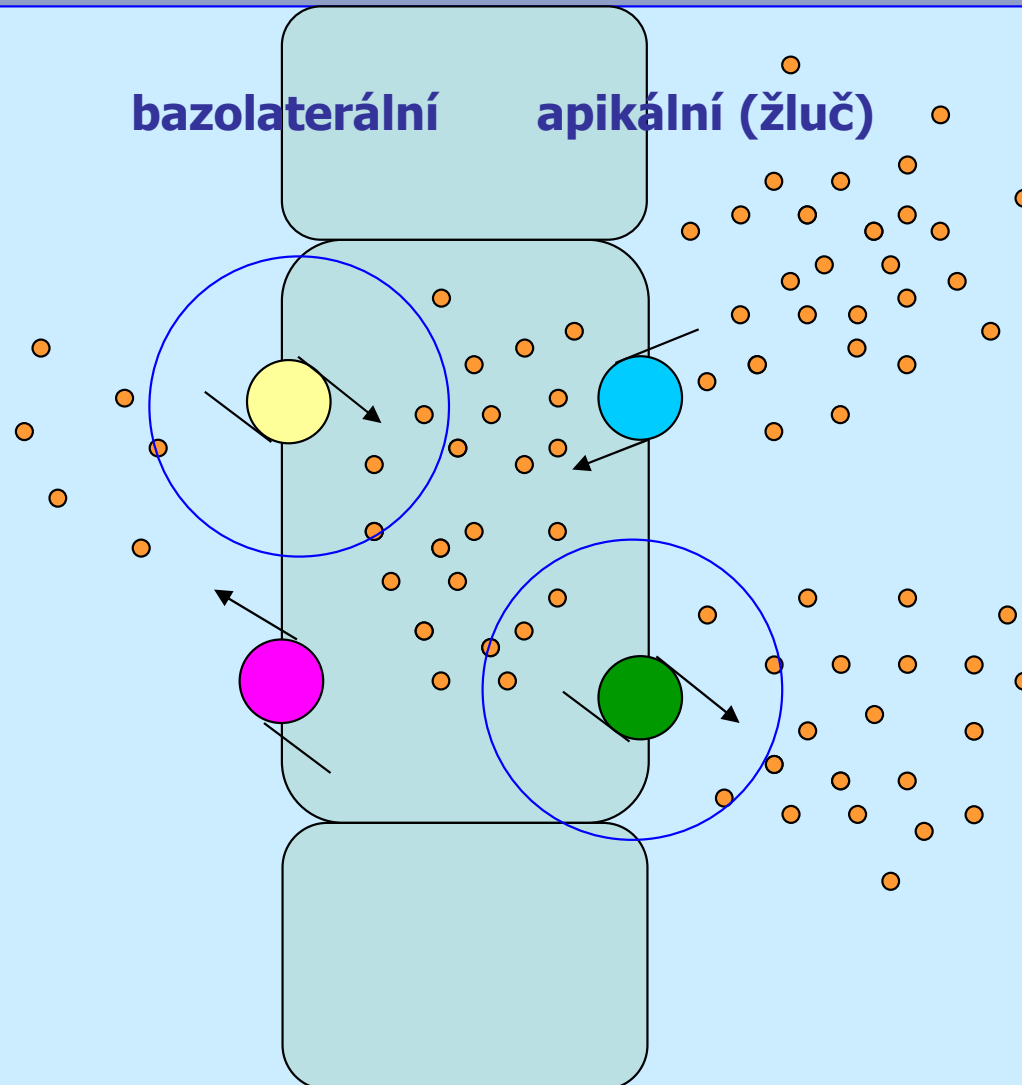
léky se při vylučování játry transportují pomocí speciálních transportních systémů

Co z toho vyplývá?

Významné riziko lékových interakcí při eliminaci léků játry.

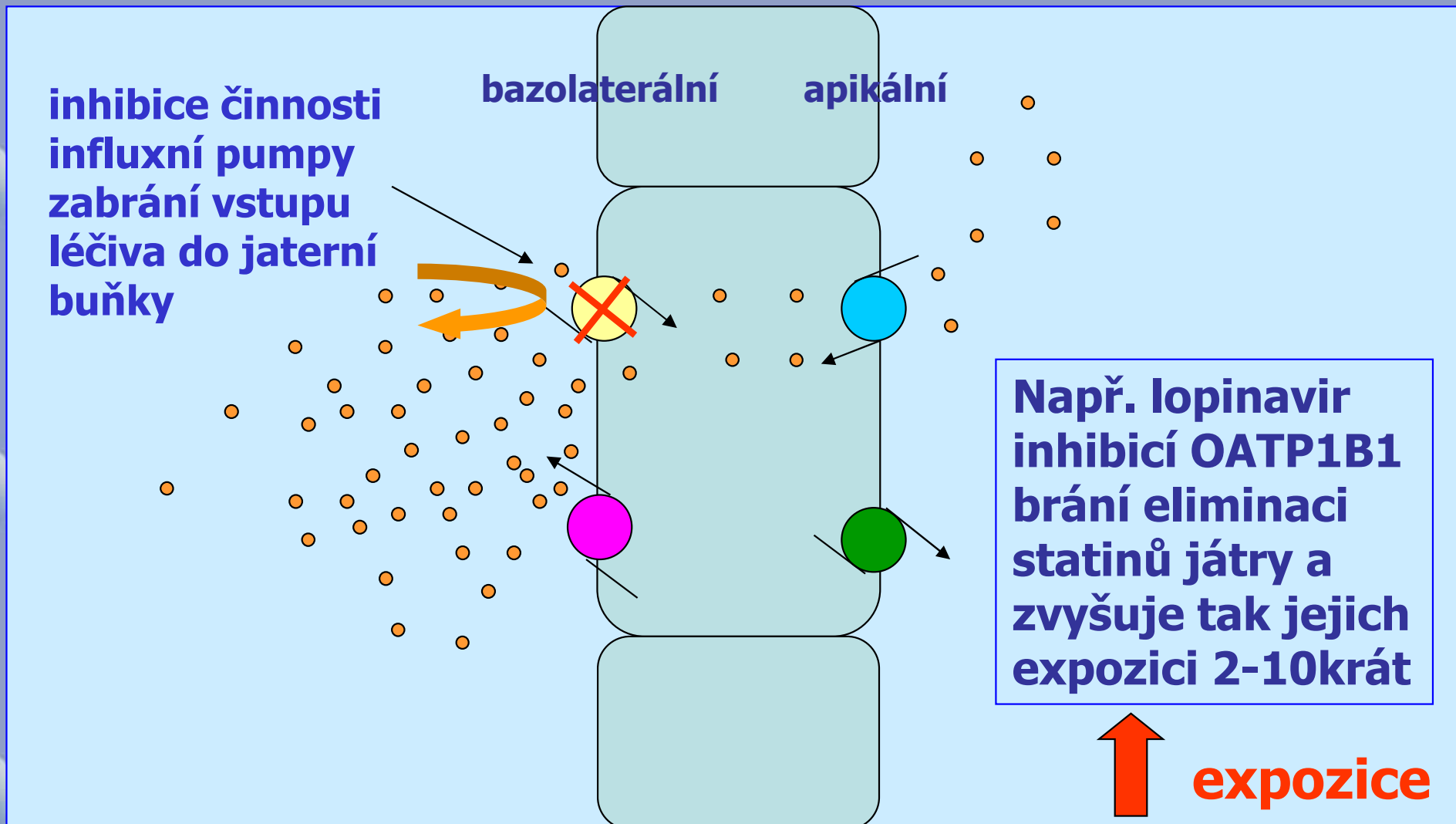
Transport léků v játrech

Normální funkce
bariéry jaterní
buňky

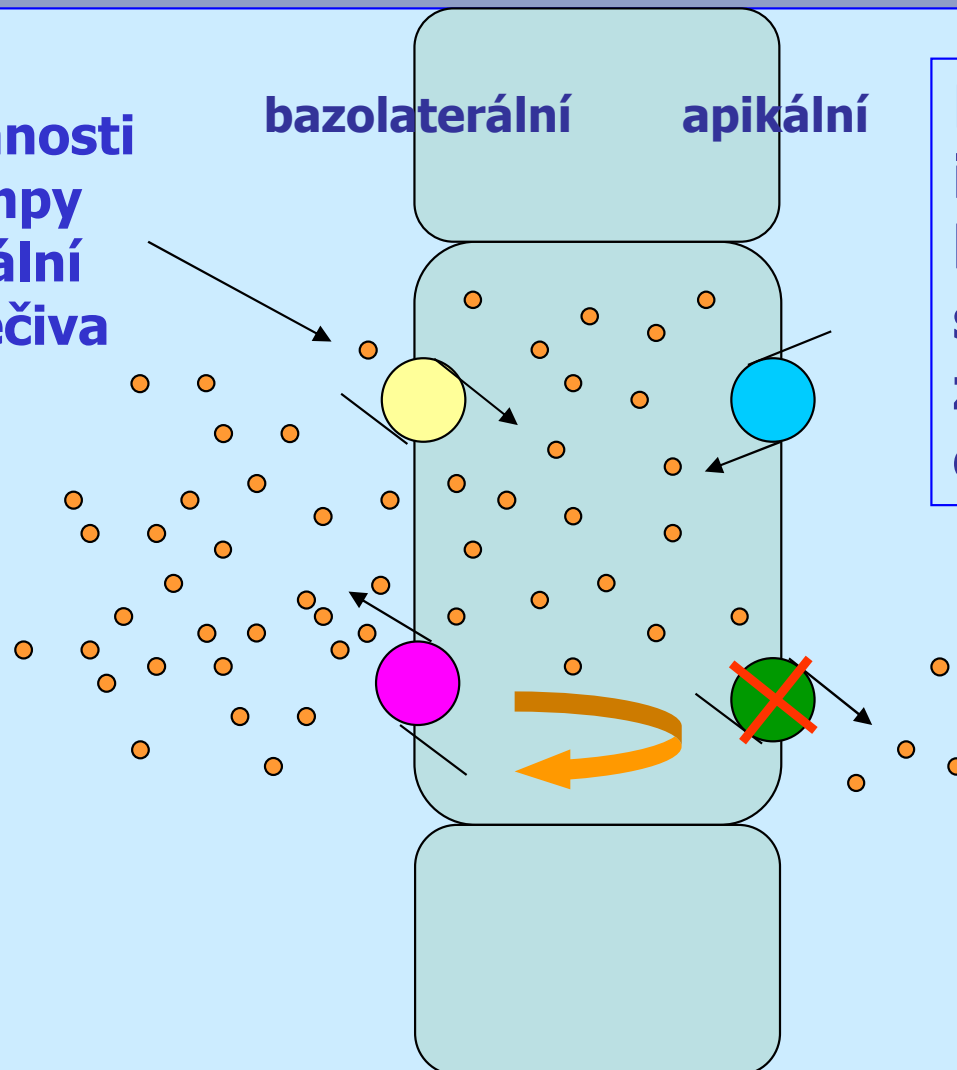

Interakce na úrovni transportu

Interakce na úrovni transportu

inhibice činnosti
efluxní pumpy
zabrání finální
eliminaci léčiva
do žluči

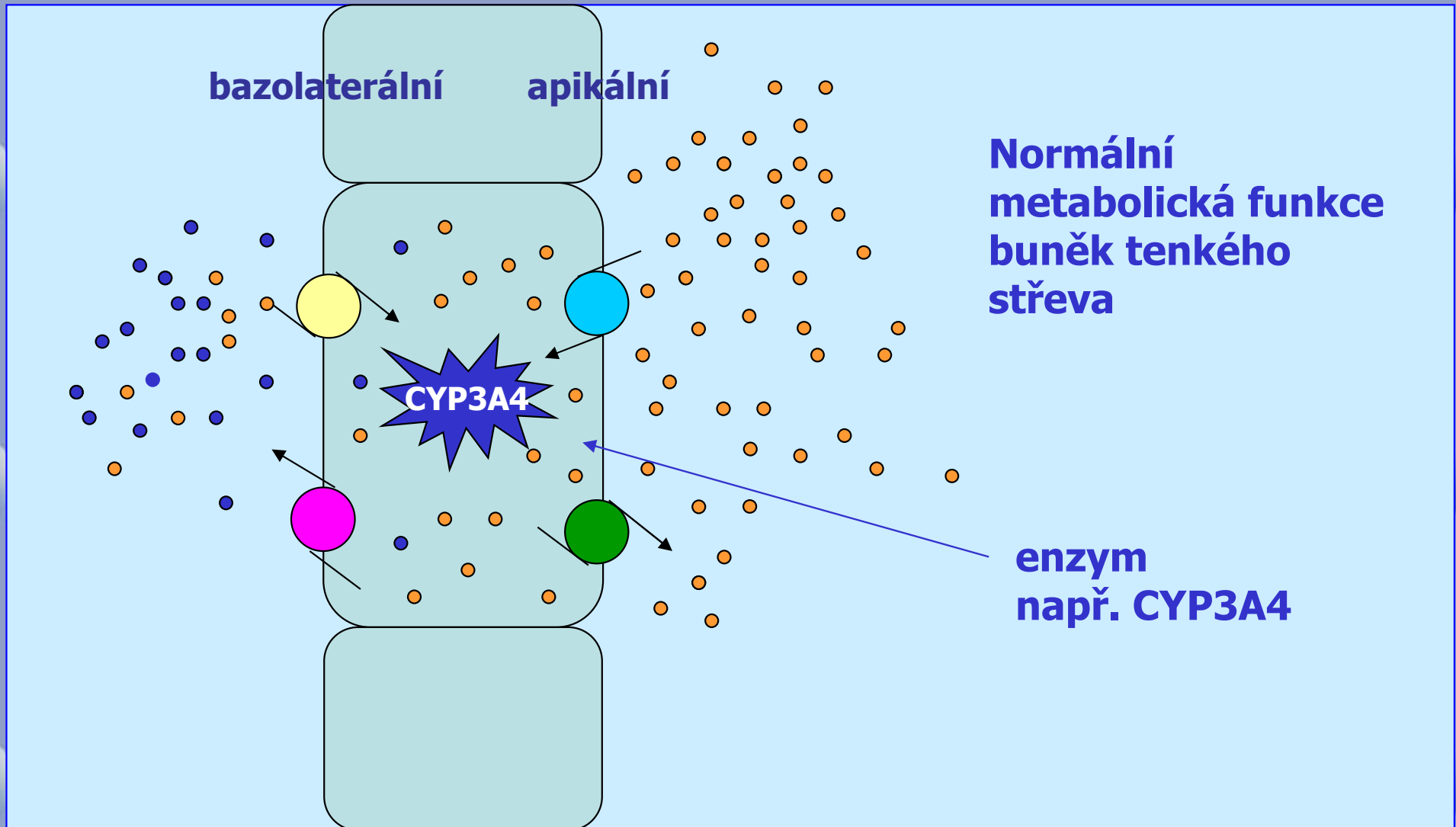
Např. cyklosporin
inhibicí BCRP
brání eliminaci
statinů játry a
zvyšuje tak jejich
expozici 2-10krát

↑
expozice

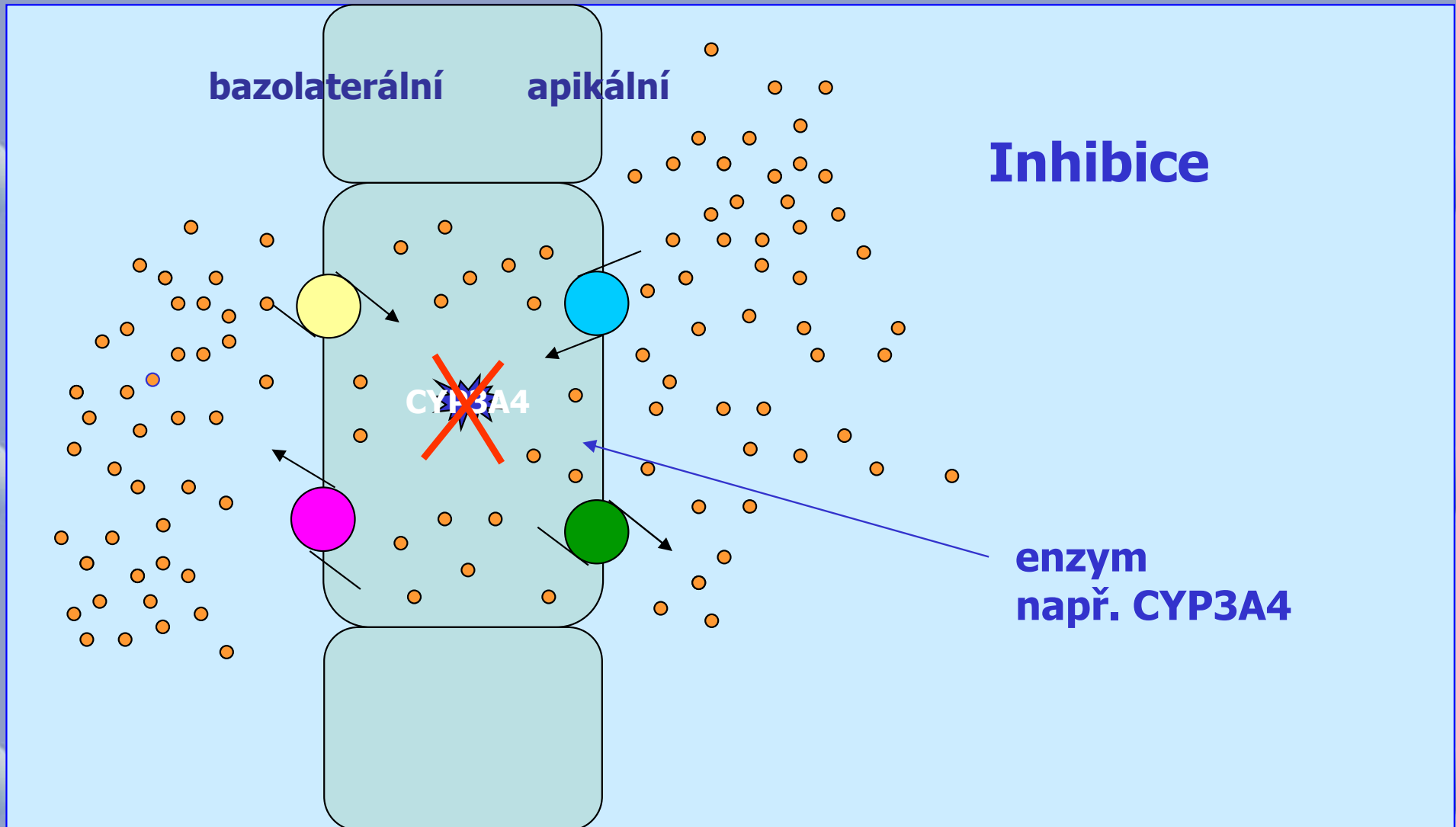

mechanismy ovlivnění metabolismu léků

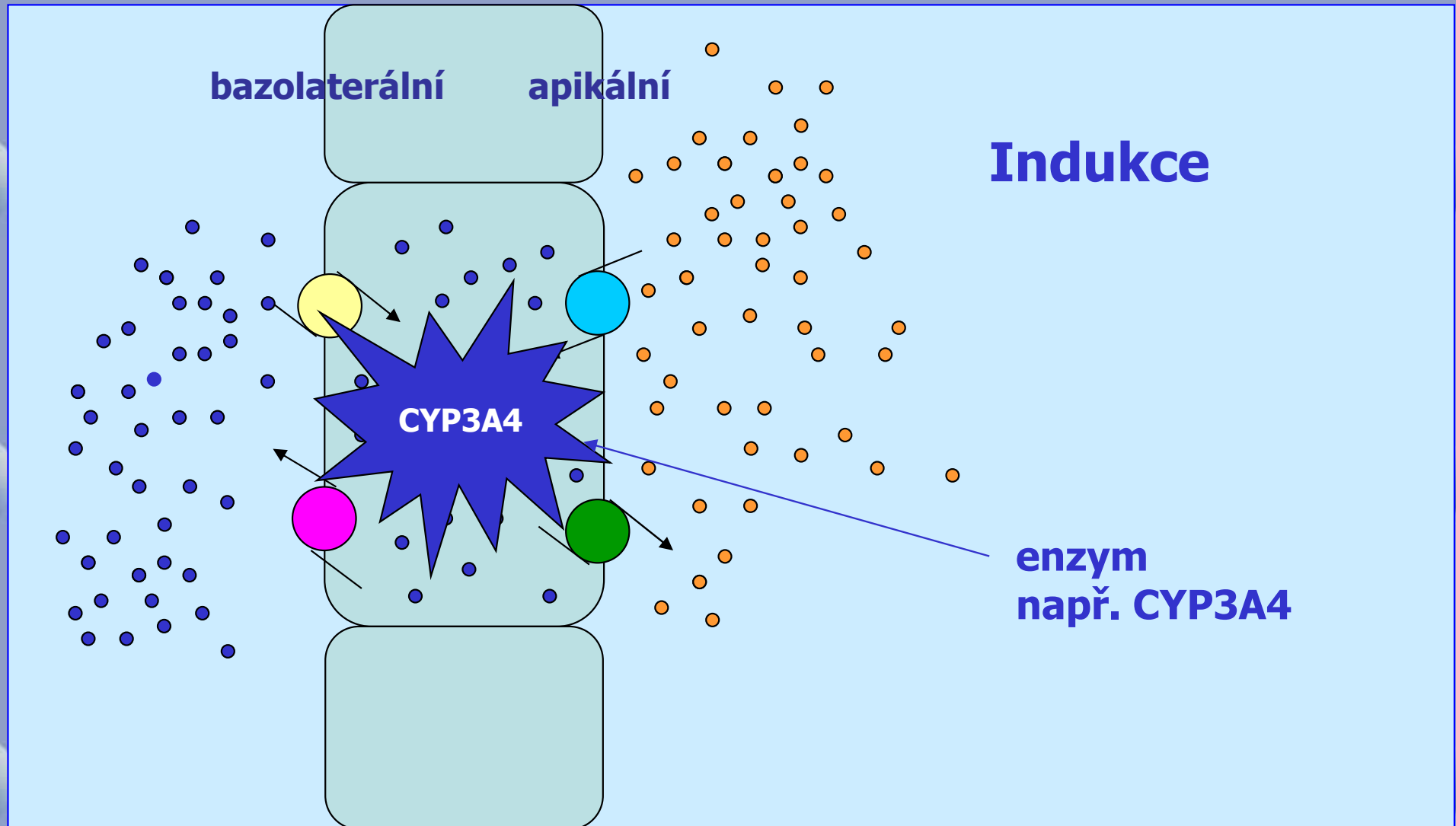
metabolismus léků v buňce

metabolismus léků v buňce

metabolismus léků v buňce

**co lze očekávat od
lékových interakcí?**

Zvýšení úmrtnosti

Blokátory vápníkových kanálů u seniorů v kombinaci s makrolidy (erythromycin nebo klarithromycin)

- **mechanismus: inhibice CYP3A4**
- **důsledek: hypotenze s pády o 63 % (21-122 %)**
zvýšení úmrtnosti o 74 % (57-94 %)

Zvýšení nemocnosti

Nová perorální antikoagulancia v kombinaci s amiodaronem

- mechanismus: inhibice CYP3A4 a P-glykoproteinu
- důsledek: 1,37násobné (1,25-1,50 na 99 % hladině spolehlivosti) zvýšení rizika velké krvácivé příhody

Zhoršení kvality života

Zhoršení kognitivního deficitu o 173 % (27-483 %) v případě užívání 3 a více anticholinergně působících léků (Cai et al, 2013).

Zvýšení rizika vzniku demence u seniorů o 54 % (21-96 %) při tříletém užívání více anticholinergik (Gray et al, 2015).

Zvýšení rizika selhání terapie

Erlotinib v kombinaci s omeprazolem

- mechanismus: snížení biologické dostupnosti erlotinibu
- důsledek: zkrácení doby přežití o 37 % (11-69 %)

kasuistika

(interakce lék-kouření)

pacient, 67 let

**ischemická kardiomyopatie, srdeční selhání,
fibrilace síní, stav po infarktu myokardu**

silný kuřák (20-30 cigaret/den)

**z důvodu kuřáctví nebyl pacient zařazen na čekací
listinu na transplantaci srdce**

proto se pacient rozhodl přestat s kouřením

pacient, 67 let

Terapie:

- amiodaron**
- sakubitril/valsartan**
- spironolakton**
- digoxin**
- karvedilol**
- kyselina acetylsalicylová**
- klopidogrel**
- warfarin**
- finasterid**
- duloxetin (120 mg/den)**

pacient, 67 let

za týden po ukončení kouření:

- tachykardie (140-160 tepů/minutu)**
- hypokalémie**
- poruchy srdečního rytmu, prodloužení QT**

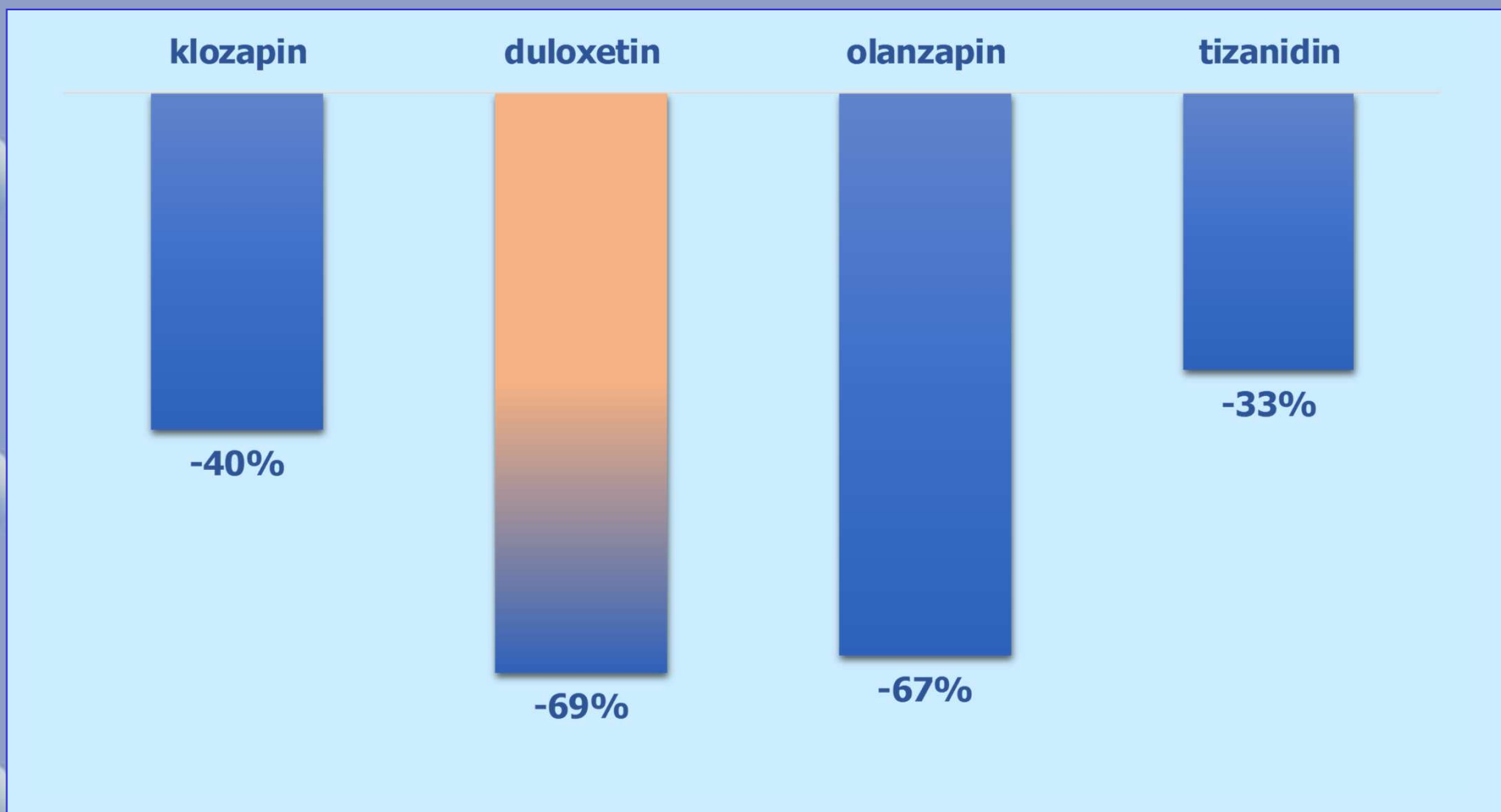
Pacient byl hospitalizován na JIP

- mnoho změn terapie**
- celkem hospitalizace trvala 53 dnů**

Důvod problémů?

**Pacient se otrávil duloxetinem, když přestal kouřit
byla dávka náhle příliš vysoká**

Kouření jako induktor CYP1A2

pacient, 67 let

Kouření (zvyšuje aktivitu enzymu CYP1A2)

Duloxetin (se odbourává cestou enzymu CYP1A2)

- a) 30 mg/den (málo účinné)**
- b) 90 mg/den (málo účinné)**
- c) 120 mg/den (dobrý efekt)**
- d) zanechání kouření**
- e) za 5 dnů hospitalizace na JIP**
- f) při propuštění z nemocnice dávka 20 mg/den**

**jak se bránit lékovým
interakcím?**

Jak se bránit lékovým interakcím

Přemýšlet

Nebát se zeptat

Nebýt slepě důvěřivý

Číst příbalovou informaci

Neužívat léky na doporučení známých

Poradit se o vhodných volně prodejných lécích

nejčastější lékové interakce v praxi

duplicita

**Léky na bolest
např. Votaren**

**Léky na bolest
např. Brufen**

Důsledek lékové interakce:

**Zvýšení gastrotoxicity, zvýšení rizika vzniku
vředové choroby, zvýšení rizika poškození jater**

Řešení:

**Použít jiné léky na bolest např. Valetol, ten lze s
Brofenem nebo Votarenem kombinovat**

závažnost 4

**Léky na ředění krve
např. Warfarin**

**Léky na bolest
např. Brufen**

Důsledek lékové interakce:

**Zvýšení rizika krvácení, zvýšení rizika hospitalizace
pro krvácení**

Řešení:

**Pokud možno neužívat současně, na bolest volit jiné
léky (Paralen) nebo se poradit s lékařem**

závažnost 5

**Léky na destičky
např. Plavix**

**Léky na pálení žáhy
např. Helicid**

Důsledek lékové interakce:

**Významné snížení účinku klopidogrelu, možnost
vzniku trombózy nebo plicní embólie**

Řešení:

**Nepoužívat současně! Při nutnosti podat IPP volit
pantoprazol (např. Controloc), který interakci
nevyvolává**

závažnost 6

**Léky na erekci
např. Viagra**

**Léky na bolest na hrudi
např. Nitroglycerin**

Důsledek lékové interakce:

**Možnost dramatického snížení krevního tlaku
provázeného kolapsem nebo i úmrtím**

Řešení:

**Kombinace je opravdu nebezpečná, každý kdo je
léčen „nitráty“ musí tuto skutečnost sdělit
urologovi**

**management lékových
interakcí v praxi**

Neužívání jiných léků

Neužívejte Simvastatin Aurovitas

- jestliže jste alergický(á) na simvastatin nebo kteroukoli další složku tohoto přípravku (uvedenou v bodě 6);
- jestliže máte v současnosti problémy s játry;
- jestliže jste těhotná nebo kojíte;
- jestliže užíváte lék(y) s jednou nebo více z následujících léčivých látek:
  - itraconazol, ketokonazol, posakonazol nebo vorikonazol (používané k léčbě plísňových infekcí),
  - erythromycin, klarithromycin nebo telithromycin (používané k léčbě infekcí),
  - inhibitory HIV-proteázy, jako je indinavir, nelfinavir, ritonavir a sachinavir (inhibitory HIV-proteázy se používají k léčbě infekce HIV),
  - boceprevir nebo telaprevir (používané k léčbě infekce virem hepatitidy C),
  - nefazodon (používaný k léčbě depresí),
  - kobicistat,
  - gemfibrozil (používaný ke snížení cholesterolu),
  - cyklosporin (používaný u pacientů po transplantaci orgánu),
  - danazol (umělý hormon používaný k léčbě endometriózy, což je stav, kdy sliznice dělohy vyrůstá mimo dělohu),
  - informujte svého lékaře, jestliže užíváte nebo jste v posledních 7 dnech užíval(a) léčivý přípravek obsahující kyselinu fusidovou (k léčbě bakteriální infekce), podávaný ústy nebo ve formě injekcí. Kombinace kyseliny fusidové a přípravku Simvastatin Aurovitas může vést k závažným svalovým obtížím (rhabdomyolýza).

Informujte svého lékaře

Přípravek Nolpaza může ovlivnit účinek jiných léků, proto informujte svého lékaře, jestliže užíváte:

- Léky jako ketokonazol, itrakonazol a posakonazol (používané k léčbě plísňových infekcí) nebo erlotinib (používaný u některých typů rakoviny), protože přípravek Nolpaza může narušit správný účinek těchto a dalších léků.
- Warfarin a fenpropion, které ovlivňují srážení nebo ředění krve (krevní srážlivost). Mohou být nutná další vyšetření.
- Léky k léčbě HIV infekce, jako je atazanavir.
- Methotrexát (k léčbě revmatoidní artritidy, psoriázy (lupénky) a rakoviny) – jestliže užíváte methotrexát, Váš lékař může dočasně přerušit Vaši léčbu přípravkem Nolpaza, neboť pantoprazol může hladinu methotrexátu v krvi zvýšit.
- Fluvoxamin (užívaný k léčbě depresí a jiných psychiatrických onemocnění) – jestliže užíváte fluvoxamin, Váš lékař může snížit dávku.
- Rifampicin (užívaný k léčbě infekcí).
- Třezalku tečkovanou (*Hypericum perforatum*) (užívaná k léčbě mírných depresí).

Shrnutí a závěr

Shrnutí lékové interakce

Pandemie COVID-19 přinesla zcela nový přístup k řešení lékových interakcí

- od prostého posouzení dvou léků ke
- komplexnímu posouzení léků, onemocnění, stavu funkce ledvin a jater a výskytu komplikací

Začal být kladen větší důraz na „personalizované“ problémy

Začalo být běžnější monitorování neobvyklých léků

Začaly být více studovány souvislosti mezi léky a onemocněním

Ukázalo se, že za značnou část úmrtnosti jsou odpovědné „medical errors“

o čem si povíme za týden?

Interakce léků s potravinami

**Děkuji za
pozornost**